

KORKEIMMALLE HALLINTO-OIKEUDELLE

ASIA

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistyksen — Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry:n vastaselitys

VIITE

Korkeimman hallinto-oikeuden vastaselityspyyntö 3.3.2020 (6014/1/19)

VALITTAJA

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys — Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry (rek.nro 116.353). Yhdistyksen tarkoituksena on edistää ja kehittää lintuharrastusta sekä lintujen ja luonnonsuojelua sekä toimia alueensa lintuharrastajien ja tutkijoiden yhdyssiteenä. Yhdistyksen toiminta-alue on Helsinki ja sen ympäristö (Uudenmaan maakunta ennen v. 2011 ml. Sipoo).

PROSESSIOSOITE

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —
Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry
Annankatu 29 A 16
00100 Helsinki
puheenjohtaja@tringa.fi

Tringa kiittää korkeinta hallinto-oikeutta vastaselityspyynnöstä ja lausuu Uudenmaan liiton maakuntahallituksen lausunnon (24.2.2020) johdosta seuraavaa.

Tringa uudistaa valituksessaan (29.12.2019, täydennetty 15.1.2020) esittämänsä ja vaatii edelleen korkeinta hallinto-oikeutta kumoamaan Helsingin hallinto-oikeuden ja Uudenmaan maakuntavaltuuston päätökset koskien Uudenmaan 2. vaihemaakuntakaavaa (Östersundomin maakuntakaava).

Yleistä

Valituksenalainen maakuntakaava mahdollistaa taajamatoimintojen alueiden rakentamisen jopa 100 000 asukkaalle Östersundomin alueelle. Samalla kaavassa on jätetty ratkaisematta, miten turvataan Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet -nimisen Natura-alueen luontoarvojen säilyminen.

Östersundomin maakuntakaavassa on kirjattu kaavamerkintöjen suunnittelumääräyksiin vaatimukset huolehtia siitä, että alueiden käyttöä suunniteltaessa ei heikennetä Natura 2000-verkoston kuuluvan Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet -alueen

suojelun perusteena olevia luonnonarvoja. Ratkaisu ei ole riittävä luontoarvojen turvaamisen näkökulmasta, eikä maakuntakaava turvaa näiden arvojen säilymistä riittävällä varmuudella. Suunnittelumääräykset eivät ole riittävän yksiselitteisiä ja siirtävät vastuun luontoarvojen turvaamisesta alemmille kaavatasoille. Se, että vastuu Natura-alueen perusteena olevien arvojen turvaamisesta siirretään alemmille kaavatasoille, ei noudata luonnonsuojelulain ja luontodirektiivin vaatimuksia Natura-alueiden huomioimisesta.

Alueiden ympärille olisi tullut osoittaa sellaiset suojavyöhykkeet, jotka estävät ihmistoiminnan aiheuttaman haitallisen vaikutuksen ulottumisen alueelle. Lisäksi on erittäin tärkeää turvata kahden Natura-alueen väliset, jo nykyisellään varsin ahtaalla olevat viheryhteydet. On myös erittäin tärkeää rajoittaa kaava-alueella tulevaisuudessa joka tapauksessa runsaasti lisääntyvää virkistyskäyttöä tietyillä alueilla erityisesti häirinnälle herkkien lintulajien (kuten kehrääjän) reviirien turvaamiseksi. Tällaista alueen luontoarvot turvaavaa lähestymistapaa edellytetään luonnonsuojelulain 64 a § lisäksi myös luontodirektiivin 92/43/ETY 10 artiklassa.

Salmenkallio-Kantarnäsbergetin selvitysalue

Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet -Natura-alueen itä- ja eteläpuolisen ympäristön jättäminen kaavamerkinnältään tarkemmin määrittelemättömiksi valkoiseksi alueeksi ei turvaa alueen merkittäviä luontoarvoja. Erityisesti huomioitavaa on, että valkoisilla alueilla sijaitsee useita mainitun Natura-alueen perustelajin, häirinnälle herkän kehrääjän reviirejä. Kehrääjille tärkeillä alueilla liikkumista olisi tullut kaavassa rajoittaa lajiin kohdistuvan häiriövaikutuksen estämiseksi.

Maakuntahallitus toteaa lausunnossaan selvitysalueesta seuraavaa:

”Keskeinen perustelu esittää Salmenkallion-Kasabergetin ja Talosaaren alueet nähtävillä olleessa kaavaehdotuksessa valkoisina alueina kuten lausunnoilla olleessa kaavaehdotuksessa esitettiin, on Natura-alueille virkistyskäytöstä kohdistuvien luonnonarvoja vaarantavien vaikutusten pienentäminen. Virkistyskäyttöpaine on todettu sekä arviointi- että lausunnotonemittelyssä keskeisiksi heikentävien vaikutusten aiheuttajaksi. Maakuntakaavan valkoinen alue ei estä luonnonsuojelun alueen perustamista, mikäli sille on luonnonsuojelulaissa säädetyt edellytykset.”

Huomautamme, että valkoinen alue ei myöskään automaattisesti tarkoita alueen osoittamista suojeluun. Kaavamerkintä mahdollistaa nykymuodossaan myös alueelle rakentamista eikä ohjaa joka tapauksessa lisääntyvää virkistyskäyttöä riittävästi. Ainoa riittävän varma tapa suojata Natura-alueiden arvoja on osoittaa valkoiset alueet luonnonsuojelun alueiksi, joilla liikkumista on mahdollista rajoittaa. Maakuntahallitus toteaa lausunnossaan:

”Osoittamalla alueelle maakunnallisesti merkittävä virkistysalue, ohjaisi maakuntakaava ulkoilu- ja virkistyskäyttöä Natura-alueiden läheisyyteen tavalla, josta saattaisi aiheutua huomattavan kielteisiä Natura-alueiden luonnonarvoja heikentäviä vaikutuksia. Maakuntakaavassa on perusteltua olla osoittamatta maakunnallista maankäyttöä Natura-alueen lähelle aina silloin

kun sen kielteiset vaikutukset ovat ilmeisiä ja käytettävissä on vaihtoehtoinen kaavaratkaisu, tässä tapauksessa kaavan valkoinen alue.”

Valittajan näkemyksen mukaan alueen maankäytön ratkaiseminen osoittamalla se selvitysalueeksi ei ole alueen luontoarvojen kannalta vaihtoehtoinen kaavaratkaisu eikä ohjaa riittävästi alueen maankäyttöä tavalla, joka riittävällä varmuudella turvaisi alueen luontoarvot.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) on arvioinut Uusimaa 2050-maakuntakaavan Natura-arvioinnista antamassaan lausunnossa (liite 1) kaavoituksen vaikutuksia Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet Natura-alueeseen. Lausunnon mukaan:

Uusimaa-kaavan 2050 Natura-arviointi on tehty Östersundomin lintuvedet ja Mustavuoren lehto Natura-alueen osalta kaksivaiheisena. Kaavaluonnos vastaa sisällöltään Natura-vaikutusten näkökulmasta valituskäsittelyssä olevaa Östersundomin alueen maakuntakaavaa.

Natura-alueeseen kohdistuvien vaikutusten osalta tämä Uudenmaan ELY-keskuksen arvio Uudenmaa 2050 -kaavan Natura-arvioinnista ja kaavan vaikutuksista on siis verrannollinen valituksenalaiseen maakuntakaavaan.

ELY-keskuksen lausunnossa todetaan Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet Natura-alueen osalta seuraavasti:

Arvioinnin mukaan maakuntakaavaehdotuksen toteuttaminen ilman huomattavia lievennystoimia aiheuttaisi kehrääjälle merkittävää haittaa...

ja edelleen:

Kehrääjään kohdistuvien merkittävästi heikentävien vaikutusten torjuminen edellyttää arvioinnin mukaan myös taajamatoimintojen rakentamiseksi kaavaillun alueen eteläpuolisten metsäalueiden säilyttämistä kokonaisuudessaan rakentamattomina Salmenkallion, Ribbingön ja Talosaaren alueilla.

Johtopäätöksenä ELY-keskus toteaa lausunnossaan näin (lihavointi valittajan):

*ELY-keskuksen näkemyksen mukaan Natura-arviointi osoittaa, että kehrääjään kohdistuvien merkittävien vaikutusten lieventäminen edellyttää virkistyskäytön merkittävää rajoittamista lajin tärkeimmillä elinympäristöillä Salmenkallion-Kantarnäsbergetin alueella. **Näiden alueiden osoittaminen maakuntakaavassa merkinnällä, jonka mukaan maankäytön ja luonnonarvojen yhteensovittamisella on erityinen tarve, ei ole maankäyttöratkaisu, eikä ohjaa riittävästi tarkempaa suunnittelua.** ELY-keskus katsoo, että alueet, joilla virkistyskäytön rajoittaminen on merkittävien vaikutusten lieventämiseksi tarpeen, tulee osoittaa maakuntakaavassa suojelualueina.*

Tringa yhtyy Uudenmaan ELY-keskuksen näkemykseen: Salmenkallio-Kantarnäsbergetin alueen osoittaminen selvitysalueeksi ei riitä turvamaan kehrääjän säilymistä alueella, vaan

selvitysalueen sijaan kehrääjän kannalta merkittävimmät alueet tulee osoittaa maakuntaakaavassa suojelualueina. Tämä ratkaisu mahdollistaisi myös virkistyskäytön rajoittamisen alueella, joka on edellytys lajin säilymiselle alueella.

Ekologiset yhteydet

Valtakunnallisesti merkittävä metsäekologinen yhteys eteläisen Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet -Natura-alueen ja Sipoonkorven välillä heikentyisi merkittävästi Östersundomin maakuntakaavan toteuttamisen myötä. Natura-alueen perustelajeista maakuntakaavan rakentamiselle varatut alueet uhkaavat erityisesti vähän liikkuvaa ja ehdotonta metsälajia pyytä, koska lajin kannalta tärkein viheryhteys eristyneiltä eteläisiltä Natura-alueilta ja niiden läheisistä metsistä Länsisalmen – Gumbölen kautta Sipoonkorpeen jäisi tärkeimmiltä metsäisimmiltä osiltaan täysin rakentamisen alle. Lisäksi alueen kasvava virkistyskäyttö käytännössä muuttaisi ison osan koko alueen metsistä häiriöherkälle pyylle sopimattomiksi.

Yleisesti suunnittelumääräykset pyiden liikkumisen huomioon ottamisesta (virkistysaluemerkinnässä), tai epämääräisemmin huomioon ottamisesta (taajama-aluemerkinnässä) eivät ole toimivia ja sen myötä uskottavia tapoja turvata ekologisen yhteyden toimivuutta pyyn osalta, kun on tiedossa, että pyylle toimivan viheryhteydellä täytyy olla yhtenäisesti riittävän iäkästä puustoa ilman ylitettäviä avoimia alueita. Ainoa toimiva tapa turvata viheryhteyden toimivuus olisi määritellä ekologinen yhteys riittävän leveänä varttuneen metsän alueelle maakuntakaavassa. Vaikka maakuntakaavan kaavakartan rajaukset ovat sijainniltaan periaatteessa vain suuntaa-antavasti alemman tason kaavoitusta ohjaavia, tulee viheryhteydet kuitenkin jo maakuntakaavassa rajata sijainniltaan ja laajuudeltaan sellaisiksi, että ne voisivat todella toimia niiden kohdelajien liikkumisväylinä. Viheryhteyksiä tarkastellessa on myös muistettava, että alueen väistämättä lisääntyvä virkistyskäyttö heikentää niiden laatua, jolloin leveäkin metsäinen yhteys voi muuttua muun muassa pyyn kannalta hyödyttömäksi.

Viittaamme tässä yhteydessä Uudenmaan ELY-keskuksen lausuntoon (liite 1). ELY-keskuksen mukaan:

ELY-keskus katsoo, että toimivan ekologisen metsäyhteyden säilyttäminen Natura-alueelta pohjoiseen Sipoonkorpeen ja laajempiin metsäalueisiin on pyyhyn kohdistuvien vaikutusten merkittävyyden kannalta olennainen tekijä.

Edelleen Uudenmaan ELY-keskuksen lausunnon mukaan (lihavointi valittajan):

*ELY-keskus pitää pyyhyn kohdistuvien vaikutusten arviointia aikaisempia Natura-arviointeja selvästi asiantuntevammin ja laajemmin perusteltuna, ja yhtyy siinä esitettyyn näkemykseen vähintään kahden toimivan metsäyhteyden tarpeesta. **Arvioinnissa metsäyhteyksien toimivuudelle pyyn kannalta esitetyt vaatimukset mm. leveyden suhteen ovat mittakaavaltaan sellaisia, että ne tulee osoittaa maakuntakaavakartalla.** Kaavaehdotuksessa viheryhteystarpeena tai virkistysalueena, mukaan lukien erityinen V1 merkintä, eivät täytä Natura-arvioinnissa pyyn kannalta toimivalle metsäyhteydelle asetettuja vaatimuksia. ELY-keskus*

katsoo, että maakuntakaavaehdotuksen vaikutukset pyyhyn ovat merkittävästi heikentäviä.

Tringa yhtyy Uudenmaan ELY-keskuksen näkemykseen: alueen pyypopulaation kannalta ehdottoman välttämättömät metsäyhteydet on turvattava maakuntakaavatasolla virkistysaluemerkinnöillä. Näiden metsäyhteyksien vahvistaminen ja heikentämiskielto hyödyttävät myös alueen muita luontoarvoja monin tavoin.

Lopuksi

Maakuntahallitus toteaa lausunnossaan:

”Uudenmaan liitto katsoo, että kaavaehdotus turvaa Natura-alueiden sekä maakunnallisesti tärkeiden lintualueiden arvojen säilymisen. Kaavaehdotuksen palauttamiselle uuteen valmisteluun ei ole aihetta.”

Valittaja on edellä esitetyn perusteella eri mieltä ja vaatii siksi edelleen valituksenalaisen maakuntakaavan kumoamista luonnonsuojelulain vastaisena.

Helsingissä 2.4.2020

Jukka Hintikka
Puheenjohtaja
Helsingin Seudun Lintutieteellinen yhdistys —
Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry

Liitteet

Liite 1. Uudenmaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. 2019: Luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen lausunto Uusimaa-kaava 2050 Natura-arvioinneista. Lausunto 9.10.2019.